

kebeledbe), Aranynál 93. l. Kivánsz nagy reményt e h. nyereményt; *Széchenyi emlékezetében* állandóan *Széchenyit* ír. Különben e költemény inkább vegyes faj s nem kellett volna az ódák élére tenni; ódai lendületet inkább a végén kap.

Alig szükséges hangoztatnom, hogy mind e hiányok keveset nyomnak a könyv jelességei mellett. Könnyen kiigaz thatja őket az első kiadást használó tanár addig is, míg a szerzőnek alkalma lesz a tökéletesített kiadást közrebocsátani. Hogy erre mielőbb rákerüljön a sor, őszintén kívánom.

NÉGYESY LÁSZLÓ.

M. Annæus Lucanus élete és művei. Doktori értekezés. Írta Richter László főgymn. tanár. Nyitra 1890.

Doktori értekezéstől, melynek czélja egy tudományos egyetemi *gradus* elnyerése, joggal elvárhatjuk, hogy valamely kérdést önállóan tárgyaljon, s ha elfogadható új eredményre nem is jut, legalább a szakirodalom teljes ismeretéről tanúskodjék. Sajnos, az előttünk fekvő munka e követelményeknek nem felel meg.

Már kezdetben bizalmatlanul forgattam kezemben e munkát, mely 35 lapon akar elbánni oly nagy terjedelmű themával, mint Lucanus életrajza és összes műveinek ismertetése. Balsejtelmeim valósultak is: csakhamar meggyőződtem arról, hogy ez értekezés minden önállóság nélkül való, és mivel abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a Lucanusra vonatkozó főbb munkák jórészt rendelkezésemre állanak, rájöttem arra is, hogy a szerző még a szakirodalmat sem ismeri kellőleg.

Az első fejezet az *életrajzi kútjokról* szól. Ebben a szerző megelégedett azzal, hogy Weber «*Vitæ Lucani collectæ*» (Ind. lect. in Acad. Marburgensi 1856/7) cz. munkáját kivonatolta a nélkül, hogy a forrásokat magukat tanulmányozta volna. A Suetonius-féle *vita* tárgyalásánál teljesen ignorálta Reifferscheidet, kinek «*Suetonii præter Cæsarum libros reliquiæ*» című ismeretes kiadásában az 50—52. lapon megtalálta volna ez életrajz bő kritikai jegyzetekkel kísért szövegét és a 392—394. lapon a «*Quæstiones Suetonianæ*» cz. fejezetben az ide vágó forráskritikai tudnivalókat. Richter úr e helyett megelégedett az idézeteknek Weberből való egyszerű kiírásával s e miatt nem kerülhetett ki több szánalmas botlás. Mindjárt a 3. lapon így szól: «*Hieronimus említi, hogy Suetonius művének De poetis című részében Terentius, Flaccus, Persius, Juvenalis stb. mellett Lucanus életét is adta.*» Ez egyszerűen nem igaz, mert Hieronymus csak annyit mond az Eusebius-féle *Chronica* fordításában (tom. VIII. p. 7. Vall.), hogy az eredetét Suetoniusból és más nevezetesebb historikusokból vett adatok-

kal egészítette ki. Még furcsább, hogy Richter úr e szavaihoz jegyzetben idézi: «Isidorus Orig. VIII. 7. l.» Látszik, hogy sohasem látta az idézett író-t; hiszen Isidorus e helyt nem közöl egyebet, mint Suetoniusnak a költészet eredetéről szóló helyét. Az pedig már határozottan nevetségés, a mit a 4. lapon mond: «Vacca, Lucanus e legrégibb commentatora, nem sokkal Lucanus után, valószínűleg a hatodik században Kr. u. élt.»

A második fejezet, *Lucanus élete*, hasonló botlásoktól ment ugyan, de nem is egyéb, mint *Weber* már idézett «Vitæ Lucani collectæ» cz. munkájának és *Genthe* «De Lucani vita et scriptis» (Berlin, 1858) cz. doktori értekezésének jelentékenyen megrövidített kivonata az összes forráscitatumok egyszeri kiírásával. Hogy különben itt is mennyire kevésbé volt ismerős a legfontosabb segédeszközökkel, mutatja, hogy Roth «Suetonii quæ supersunt omnia» cz. kiadását «Deperditorum librorum reliquiæ ed. Teubner» czímen idézi.

A harmadik, *Lucanus művei* című fejezetnek az elveszett költeményekre vonatkozó részét az önálló kutatás legosekélyebb árnyéka nélkül *Genthe* idézett munkájából írta ki, itt-ott hozzátéve valamit *Unger* «Quæstio de Lucani carminum reliquiis, Friedland, 1859» című értekezéséből. Új eredményre sohasem jut, de botlások nélkül itt sem szűkölködik. Így a 16. lapon ezt mondja: «Statius Lucanus egy másik művét, az Orpheát érti.» Tán elfelejtette Richter úr, hogy *Orphea* az *Orpheus* tulajdonnév görögös accusativusa? Az se való tudományos értekezésbe, hogy a 27—28. lapon a *Pharsalia* tartalmát mondja el, a mi legfőlegbe laptölteléknak járja meg. A 29. és 30. lapon néhány szóval üti el azt a fontos kérdést, miképen és mikor változott Lucanusnak a *Pharsaliában* kezdetben elfoglalt pártállása s hogy lett a Nero dicsőítőjéből a köztársasági szabadság védőjévé. Látszik, hogy nem ismerte *Friedrich* erre vonatkozó fontos munkáját «De Lucani Pharsalia dissertatio», mely a bautzeni gymnasium programjában 1875-ben jelent meg. A 33. lapon kitünő verselését említi ugyan, de nem használta fel *Trampe* «De Lucani arte metrica, Berlin 1884» cz. finom megfigyelésről tanúskodó doktori értekezését. A 34. lapon 14 sorban szól a költő stílusáról, s bár idézi, mégsem használja fel *Berthold* «De Lucani elocutione» (Grimma, 1879) cz. programját. Az æsthetikai méltatást a 31—33. lapon kísérti meg, a nélkül, hogy egy csomó régibb philologus nézeteinek idézésén kívül valami pozitív eredményre is jutna.

Szóval a Richter úr munkája, mint meglehetősen gondatlan compilatio, a doktori értekezések minimalis mértékét sem üti meg.

Dr. NÉMETHY GÉZA.